

si fueris audire dignatus, adiuuante domino deo nostro, proculdubio prouidebis ut tu-
mor sacrilegæ uanitatis, terrendo sanetur potius, quàm ulciscendo resecetur.

Augustinus Dulcizio Tribuno ut Donatistas edicto suo corrigat, non occidat, de quibus
mira uesania quorundam qui sibi necem consciscabant. Epistola LXI.

De isto Dulci-
tio uide 2. re-
tra. 59, & 65

DOMINO eximio & honorabili filio Dulcizio, Augustinus salutem in domino.
Non debui contemnere petitionem tuam, qua desiderasti à me institui, quem
admodum te oporteat hæreticis respondere, quorum salus in domini miseri-
cordia, instantia quoque tuæ strenuitatis inquiritur. Quamuis enim ingentes eor-
um multitudines, unde plurimum gratulamur, quidam tamè eorum & deo & hominibus
miserabili instinctu furoris ingrati, nisi suis cædibus nos uastare non possunt, suo nos exi-
tio terrere se credunt, aut læticiam suam quærentes de mortibus nostris, aut tristitiam nos-
tram de mortibus suis. Sed non debet tot tantorumque populorum salutem, furiosus error
hominum impedire paucorum: quid eis uelimus, non solum deis & prudentes homines,
uerumetiam ipsi cum sint nobis inimicissimi sentiunt. Cum enim suæ prouinciæ terrendos
putant, non dubitant nos timere ne pereant. Sed quid faciamus, uidentes quod multi adiu-
uante domino per occasionem uestram uiam pacis inueniant? Nūquid prohibere nos pos-
sumus uel debemus ab hac unitatis instantia, dum metuimus ne quidam durissimi & in se
ipso crudelissimi, non nostra sed propria uoluntate se perdant? Optarem quidem ut om-
nes qui contra Christum portant signum Christi, & contra euangelium de ipso euange-
lio quod non intelligunt gloriantur, à sua peruersitate discederent. Sed quoniam deus occul-
ta satis dispositione, sed tamen iusta, nonnullos eorum pœnis prædestinauit extremis, pro-
culdubio melius incomparabili numerositate plurimis ab illa pestifera diuisione & disper-
sione redintegratis atque collectis, quidam suis ignibus pereunt, quàm pariter uniuersi sem-
piternis ignibus gehennarum merito sacrilegæ dissensionis ardebunt. Sic enim pereuntes
dolet ecclesia, quemadmodum rebellem filium sanctus Dauid, de cuius salute seruanda so-
licita dilectione mandauerat. Nam cum merito nefandæ impietatis extinctum, etiam cum
testimonio lachrymosæ uocis ingemuit. Veruntamen superbo & maligno discedente in lo-
cum suum, populus dei qui fuerat illius tyrannide diuisus agnouit regem suum, Et de amif-
so filio mœrorem patris, perfectio consolata est unitatis. Non itaque reprehendimus domine
eximie & honorabilis fili, quod tales homines apud Tamugadem, prius edicto admonen-
dos existimasti: sed quod ibi dixisti, noueritis uos debitæ neci dando, putauerunt sicut eo-
rum rescripta indicant, hoc te fuisse comminatum, quod tu illos apprehensos fueras occisu-
rus, non intelligentes de illa nece, quam ipsi sibi uolunt ingerere te locutum. Non enim tu in
eos ius gladii ullis legibus accepisti, aut imperialibus constitutis, quorum tibi iniuncta est
executio, hoc præceptum est ut necentur. Secundo sanè edicto dilectionis tuæ planius quid
uolueris aperuisti. Quod autem etiam ipsum episcopum illorum putasti litteris alloquen-
dum, humanissime ostendisti, quanta mansuetudine temperati sint in catholica ecclesia, eti-
am qui potestate Christiani imperatoris, siue terrendo siue plectendo corrigendis præfici-
untur erroribus, nisi quod honorificentioribus eum uerbis tractasti quàm decebat hæreti-
cum. Sed quod tuis responsioni me respondere uoluisti, credo te arbitratum etiam hoc Ta-
mugadensibus debere præstare, ut fallax doctrina ipsius à quo seducebantur aliquanto dili-
gentius refellatur: uerum nos & occupatissimi sumus, & iam plurimis opusculis nostris hu-
iusmodi uaniloquia refutauimus. Iam enim nescio quotiens disputando & scribendo mon-
strauimus, non eos posse habere martyrum mortem, quia Christianorum non habent ui-
tam, cum martyrem non faciat pœna sed causa. Docuimus etiam liberum arbitrium sic ho-
mini datum, ut tamen & diuinis legibus & humanis rectissime grauium supplicia constituta
sint peccatorum: & pertinere ad religiosos reges terræ, non solum adulteria uel homicidia
uel huiusmodi alia flagicia seu facinora, uerumetiam sacrilegia seueritate congrua cohibe-
re, Multumque illos falli qui putant à nobis istos tales suscipi, quales sunt, quia non eos reba-
ptizamus

Mira in here-
ticos clemētia